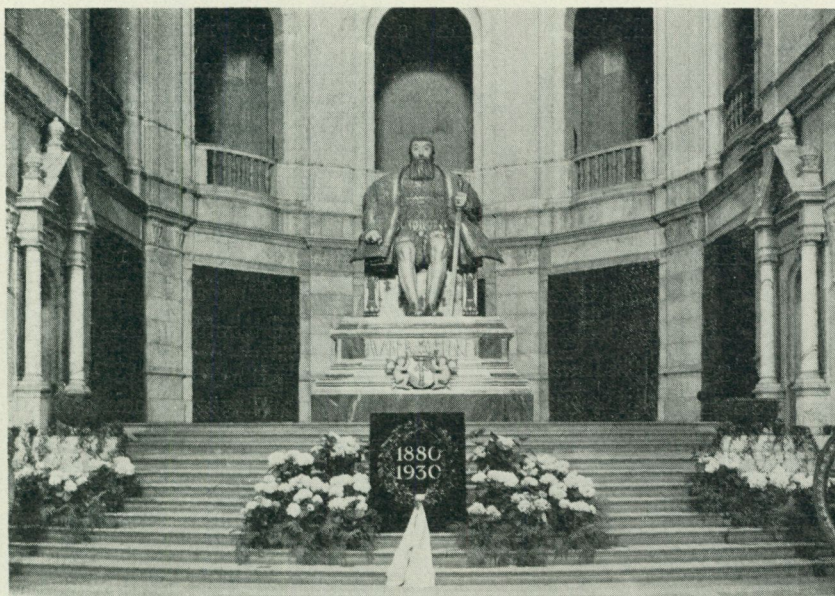

NORDISKA MUSEETS FEMTIOÅRSJUBILEUM SOM NATIONALEGENDOM.

Nordiska museet har en gång förut firat en halvsekelfest, nämligen den 24 oktober 1923, då jämt 50 år förflutit sedan den av Artur Hazelius sammanbragta och av honom personligen ägda »Skandinavisk-etnografiska samlingen» öppnades för allmänheten. När Nordiska museets nämnd gick in för att i år fira riksinstitutionen Nordiska museets femtioårsjubileum, så fattades detta beslut i känslan av vilken stor betydelse, som kommit att förknippas med det 1880 skedda förvandlandet av den privata »Skandinavisk-etnografiska samlingen» till hela nationens egendom. Två data äro härvid betydelsefulla, det ena den 18 april 1880, då stiftelseurkunden för det nya »Nordiska museet» undertecknades, det andra den 25 i samma månad, då fastställandet av dess stadgar ägde rum.

Enär förstnämnda datum i år sammanföll med långfredagen, blev det naturligt att i stället välja den senare da-

Här ovan återges en bild från Nordiska museets hall vid minnesfesten. Blomsterutsmyckningen var en gåva av A.-B. Nordiska kompaniet.

gen för högtidligheten. Denna skulle enligt nämndens önskan bära en enkel prägel och i viss mån få karaktären av en inre angelägenhet. Några inbjudningar till främmande museer och vetenskapliga institutioner skulle sålunda, i motsats till vad som var förhållandet 1923, icke utgå.¹ I anslutning till detta direktiv utsändes inbjudning till närvaro vid minneshögtiden endast till ett antal officiella personer och myndigheter i Stockholm, såsom regeringens ledamöter samt tjänstemän vid K. Ecklesiastikdepartementet, Riksmarskalksämberet och K. Byggnadsstyrelsen, Överståthållaren, Stadsfullmäktiges ordförande och Stadskollegiet, till Samfundet Nordiska museets vänner samt till ett antal av museets välgörare och gynnare, däribland till sådana, vilka personligen eller på annat sätt representerade donationer, vilka å högtidsdagen skulle offentliggöras, nämligen framlidne markisen Claes Lagergrens maka och söner, grosshandlaren Gust. Carlberg, ingenjören C. O. Bäcklin, representanter för Typografiska föreningen i Stockholm, samt några donatorer, vilka önskade vara ökända.

Av konungahuset närvaro H.M. Konungen, DD. KK. HH. Kronprinsen, Hertigen av Södermanland, Hertigen av Västergötland samt Hertigen av Närke.

Högtidligheten ägde rum i Nordiska museets för ändamålet smyckade hall kl. 8 e. m. Efter ett orgelpreludium höll ordföranden i Nordiska museets nämnd prof. I. G. Clason följande hälsningsanförande:

»1880 den 28 april, alltså för 50 år sedan, undertecknades det dokument, varuti den doktor Hazelius tillhöriga Skandinavisk-etnografiska samlingen överlämnades såsom 'svenska folkets egendom' till en självständig anstalt, benämnd Nordiska museet. Dess syfte skulle enligt de samtidigt fastställda stadgarna vara

att utgöra ett hem för minnen, framför allt ur svenska folkets liv, men även ur andra folks, som med det svenska äro befreundade;

att omfatta samhällets alla klasser, icke endast allmogen, utan ock medelklassen och de högre stånden;

att gagna vetenskapen samt väcka och nära fosterlandskärleken;

¹ Se Fataburen 1924, sid. 1 ff.

att upptaga och vårda minnen av svenska män och kvinnor, som i olika riktningar främjat fosterländsk odling och ära.

Året innan detta dokument undertecknades, alltså 1879, i mars, uppfördes på Kungl. operan ett sällskapsspektakel till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen och dess byggnadsfond. C. D. af Wirsén hade härvid författat en prolog, som slutade sålunda:

'En gång, en gång det hem skall stå
— — — — —
dit skall en rosig pilt vid moderns sida
utöver minnestemplets trappor skrida,
och när de fädrens slöjd och verk bese,
hon viskar: bliv en riktig svensk som de.'

Det dröjde närmare 30 år, innan 'minnestemplet' stod färdigt att öppna sina portar. Jag hade den äran att då ledsaga den först inträdande över tröskeln. Det var dåvarande kronprinsen, vår nuvarande konung Gustaf V.

Vi äro nu alla samlade i centrum av den av skalden i andanom skådade tempelbyggnaden vid foten av den bild, ur vilken emanerar den kraft, som borde kunna förena såväl oss nu levande svenskar sinsemellan, som det nya Sverige med det gamla, jag menar den svenska enhetstanken, förtätad i Gustaf Vasas maning: 'Varer Svenske.'

Eders Majestät! Då svenska folkets konung träder in i denna byggnad, ägnad åt bevarandet av svenska folkets fredliga minnen sedan 400 år tillbaka, då blir här högtid; då är det som om alla dessa minnen började röra sig; ur alla vrår tränga de sig fram för att fånga en kärlig blick från landsfadren.

Eders Majestät! Å Nordiska museets vägnar tillåter jag mig att i underdånighet frambära dess varmaste tack icke blott för att Eders Majestät behagat med sin höga närvaro hedra Nordiska museet på denna minnesdag, utan även för de upprepade bevis på nådigt intresse och tillmötesgående, som institutionen fått mottaga.

För den heder som bevisats oss även genom Eders Kungliga Högheters närvaro här i dag, ber jag att få frambära museets värdsammaste tack.

Till här närvarande medlemmar av regering och riksdag, av Stockholms stads styrelse och fullmäktige, till alla övriga som velat

och kunnat med oss högtidlighålla museets femtioåriga tillvaro som självständig anstalt — till Eder alla frambär jag institutionens vördsamma tack.

Må det slutligen tillåtas mig att uttala den förhoppningen, att Nordiska museets intressen måtte så handhavas, att det alltjämt likasom hittills må kunna omfattas med förståelse och välvilja såväl av allmänheten som av dem som makten hava.

Jag ber att i underdånighet få innesluta Nordiska museet i Eders Majestäts nådiga bevågenhet.»

Styresmannen för Nordiska museet och Skansen höll därefter följande tal:

»Vid milstolpen 50 år brukar den enskilda människan stanna och se sig tillbaka. Hon vet, att det bästa av hennes kraft och vilja ligger bakom och att därest ännu inga resultat vunnits, så lära de också utebli. Passerandet av 50-årsgränsen är sålunda en prövningens stund.

På samma vis är det också med institutioner. Även om 50 år i och för sig inte är mycket att jubilera över, allraminst med pomp och ståt, så skadar det icke att inför ett omdömesgillt forum stanna ett ögonblick i självvrannsakan.

Se vi tillbaka på det gångna halvseket i Nordiska museets historia, så löser tiden upp sig i decennier, vilka i stort sammanfalla med perioder av ganska olika grundkaraktär. Första decenniet, 1880—1890, var *samladets* tid. 70-talets febrila, men mer amatörmässiga räddningsarbete får under 80-talet en målmedvetnare karaktär. Den stöder sig nu på en verklig organisation. Museets första »ombudsbok» daterar sig just från 1880, och den första förteckningen på dessa ombud, daterad den 21 maj, upptager ej mindre än trettio namn. Metodiskt undersökas skräpvråarna i offentlig och enskild ägo, och många unika ting bevaras på detta sätt, ofta i sista ögonblicket. När gårdarna såldes och hemmen skingrades och auktionsklubban hamrade på vår gamla odlings kistlock, så uppträdde nu merendels ombud för Nordiska museet i Stockholm och räddade vad som räddas kunde. Det sistnämnda gäller nästan lika mycket i Norge som i Sverige. Hela foror med inköpt bohag gingo från de norska dalarnas inre ned

till järnvägsstationerna och på fraktsedeln skrevs: Nordiska museet, Stockholm. Skaparen av det jämte Skansen mest betydande friluftsmuseet i världen, Anders Sandvig i Lillehammer, har berättat om hur just åsynen av ett par av dessa foror väckte hos honom, då en gosse, tanken att själv en gång börja samla och rädda, på samma vis som den märkvärdige doktorn i Stockholm.

1890-talet kunna vi för Nordiska museets vidkommande benämna *byggandets* tid. Grundstenen till detta mäktiga museum, där vi nu befinna oss, detta tempel åt den svenska odlingens genius, skulle man väl kunna säga, lades den 24 okt. 1888. Oerhört stort var detta byggnadsföretag, både ur ekonomisk och praktisk synpunkt. Ekonomiskt sett förutsatte det en jätteapparat av tiggeri och lotteri; det var intressant nog med mönster från de av Hazelius och hans vänner organiserade penninglotterierna för Nordiska museets bygge, som sedermera det moderna lotteriväsendet, denna viktiga hävstång för vårt kulturarbete, organiserades. Ingen svensk byggmästare under 1800-talet har väl heller haft en så väldig monumentaluppgift att lösa som Nordiska museets arkitekt, vilken vi ännu ha glädjen att med obruten kraft se ibland oss.

Men även i ett annat hänseende är 1890-talet en byggandets tid. Från 1891 gräves, spränges och timras oavblåtligt på Skansen. Detta Hazelius' älsklingsbarn hade fötts i hans hjärna redan tidigare, men först nu tog det levande gestalt. Tack vare konung Oscars personliga tillmötesgående gentemot Hazelius kunde dennes Skansenidé från början realiseras på så storslaget sätt som blev fallet. Morastugan, Kyrkhultstugan, Bollnässtugan, Laxbrostugan, Oktorpsgården, klockstaplarna, fatburen, fäbodvallen och ett flertal smärre hus, djurburarna samt väldiga anläggningar som t. ex. Oscar II:s terrass, komma under 90-talet till inför ögonen på de förvånade stockholmarna, som började tro, att för doktorn på Skansen var ingenting omöjligt.

Vad skola vi kalla den följande perioden? Bäst passar kanske namnet *organisations- och installationstiden*. Hazelius' död i maj 1901 medförde helt naturligt en viss stagnation i arbetena och ställde frågan om institutionens framtida organisation och ledning i förgrunden. Vi anteckna från denna period Gunnar Hazelius' styresmanna-

skap å Skansen åren 1901—1905 och John Böttigers styresmannaskap i museet 1901—1903, samt Bernhard Salins styresmannaskap i museet 1903—1905 och hans övertagande av det maktpåliggande chefskapet för dubbelinstitutionen, vilket inträffade sistnämnda år.

Det lustrum som nu följde, präglades i väsentlig grad av den aktuella installationsfrågan. Genom en arbetsprestation, som gränsar till det otroliga, lyckades Bernhard Salin och hans medhjälpare, i främsta rummet Axel Nilsson, att ordna upp museets och Livrustkammarens för utställning avsedda samlingar till museibyggnadens invigning den 8 juni 1907. Men givetvis sträckte sig det mer osynliga installeringsarbetet ännu några år framåt.

Om man skall söka ge namn åt de två senaste årtiondena i Nordiska museets historia, en period som jag själv som museiman huvudsakligen utifrån har kunnat följa, så tvekar jag icke att beteckna den som *den vetenskapliga forskningens tid*. Det enorma material som rymdes i denna byggnad och å Skansen, både i form av föremål och i form av arkivaliska uppteckningar om gångna släktens leverne och åskådning, började äntligen sätta den frukt som museets samlarjäkt och bistra kamp för tillvaron hittills förmenat att få mogna. Tiden ligger oss så nära, att jag kanske icke bör nämna några namn bland museets aktiva arbetare. Må det dock vara mig tillåtet att från denna periods rika forskningsfält erinra om trenne gestalter: Nils Edvard Hammarstedt, vår folkminnesforsknings ännu verksamme nestor och primus, samt de båda bortgångna: Nils Keyland, med sin unika kunskap om primitivt folkliv, och Gustaf Upmark, vars jättelika silverbok blev en sällsynt vacker avskedsgåva till den institution, vars chef han var åren 1913—1928.

Just under Upmarks tid, närmare bestämt omkring 1916, var det också som museets vetenskapliga forskning tog ett nytt, ytterst viktigt steg, i det att den, mångdubbelt kraftigare rustad än tillförne, äntligen såg sig i stånd att utvidga de spridda forskningsfärderna i det svenska landet till ett formligt korståg, ett systematiskt inventeringsarbete, till en början visserligen endast inriktat på vissa grenar av allmogekulturen, men senare även på de flesta övriga sidor av den i detta nu allt hastigare försvinnande gamla svenska odlingen. Vi stå

just i detta ögonblick mitt uppe i det väldiga, av statsmakterna genom lotterimedel kraftigt stödda arbetet. Varje sommar räddas genom talrika expeditioner av vetenskapsmän, arkitekter och fotografer, även med filmkameror, det rikaste kunskapsstoff från herrgårdarna, prästgårdarna och de gamla städerna, från det i full upplösning stadda, primitiva hantverksslivet och från allmogekulturens olika områden. Liksom arbetsbina flyga ut ur bikupan om morgonen för att vända åter på aftonen, så draga i maj månad museets expeditioner iväg, för att i september komma åter, lastade med ett byte av uppteckningar, mätningar, ritningar och fotografier, som kommande släktled, då *vår* tids svenska odling är ett minne blott, skola prisa sig lyckliga att äga. I Nordiska museet finnas många arbetsbin, men inga drönare. Att detta Nordiska museets stora arbete ute i landet betytt ofantligt för väckande av hembygdskänslan och därmed önskan att bättre bevara på platsen åtminstone en del av kulturminnesmärkena själva, är säkert.

*

Vända vi oss från det förgångna och se framåt, så möta under det kommande årtiondet nya arbetsuppgifter. Självfallet får det vetenskapliga arbetet, sådant det nyss har skildrats, icke slappna av, tvärtom må det gärna intensifieras och sträcka sin forskningssfär ut över hela Europa. Men vid sidan härav skymta dock många andra, mer praktiska problem, som icke tåla att skjutas på. Inom denna byggnad måste snarast möjligt vidtagas åtgärder för att ge själva museet ökad effektivitet. Vid sidan av dess uppgifter som forskningsinstitut och konserveringsanstalt måste det i långt högre grad än hittills bliva en bildningscentral. Ty museerna äro dock i första hand till för allmänheten, till dess kunskap och glädje, det är min i somligas ögon kanske kätterska mening. Skall i amerikaniseringens och funktionalismens tid den nya generationen ej stötas bort ifrån oss, skall den frälsas från museiledan, som för övrigt förr eller senare kan framkalla bakslag för museerna själva, då måste museimaterialet göras levande på ett helt annat sätt än hittills. Allt kunskapsmeddelande tarvar emellertid pedagogiska metoder. Anordnandet av museirum-

men, utnyttjandet av det elektriska ljusets stora möjligheter, föremålens urval och inbördes sammanställning med hänsyn till deras praktiska eller historiska samhörighet, etiketter och vägledningar, fotografier, filmer, diapositiv och automatiska baloptikon, muntliga visningar och föredrag — allt detta måste i museerna arbetas samman för att göra materialet levande för gammal och ung, rik och fattig. Här har Nordiska museet arbetsuppgifter nog för ett kommande decennium. Om detta decennium en gång av en minnestecknare skulle bli kallat för museets *pedagogiska tid*, så skulle jag ej sörja.

Vida tacksammare äro de uppgifter som träda i förgrunden å Skansen. Ett friluftsmuseum rymmer i och för sig en fond av åskådlighet och liv, som gör det populärt på helt annat vis. Intressant nog har friluftsmuseets idé, en gång född i Hazelius' hjärna, också visat sig sällsynt livskraftig; just i dessa dagar äro stora företag av denna art aktuella i London, Berlin, Köpenhamn och å Henry Fords domäner i Amerika. Med försiktig hand och stor återhållsamhet böra Skansens anläggningar kompletteras; viktigast av vad som nu återstår är Stockholmskvarteret med dess möjligheter till åskådliga interiörer, särskilt belysande vårt hantverksliv, som ju snart är en saga blott. Den zoologiska avdelningens framtid är också ett viktigt Skansenproblem, som måste knäckas; dess konsekvenser i olika avseenden äro mycket vittgående, och problemet får sannerligen ej avfärdas med några känsloutbrott. Slutligen, och kanske lika viktigt är tillgodoseendet av Skansens sociala uppgifter. Säkert är, att Skansen kraftigare än hittills borde kunna fylla en roll som samlingspunkt och ideell rekreatiionsplats för både stockholmarna och deras gäster från skilda håll. Intet ställe i hela Sverige har genom natur och kultur sådana enastående förutsättningar som Skansen, det gäller blott att finna de ekonomiska och även de rent personliga resurserna till denna uppgifts realiserande.

Men runt omkring Nordiska museet och Skansen ligger det stora svenska landet. Där har institutionen sina djupaste rötter. Museet och Skansen äro till nittio procent att betrakta som landsortens kulturambassader i huvudstaden. Förbindelsen med det svenska landet är vårt livsvillkor. Överhuvudtaget är ett kulturhistoriskt museum,

som icke bedriver arbete i fältet, ur stånd att skänka det ständigt nya liv åt museets material, utan vilket museidammet — alla dammsugare till trots — ändock faller ned, förstörande den friska luften.

Ute i det svenska landet ser jag i denna stund tvenne huvuduppgifter av praktisk natur, som vänta oss. Den ena är kulturminnesvården för byggnadsverk i enskild ägo. Visserligen saknar museet ännu både befogenhet och anslag för detta ändamål, men det är min levande övertygelse, att staten icke i längden kan låta de märkligaste byggnadsverk förfalla, därför att en enskild ägare icke mäktar med underhållet. Problemet om offentlig kulturhjälp åt enskilda är svårt och tarvar mycken takt och omdöme, men jag tror att Nordiska museet är bättre rustat än någon annan myndighet att taga sig an denna viktiga angelägenhet. Den andra uppgiften är av aktuell natur. Som en susande vårvind går i dessa år hembygdsrörelsen över vårt land, skapande nya kulturvärden ur de gamla, både i rika och fattiga bygder. Denna rörelse behöver stöd och hjälp, om den icke mångenstädes skall förvanskas eller rinna ut i sanden, framför allt när den första hänförelsens tid är slut. Nordiska museet vill icke truga på sitt bistånd, icke spela rollen av förmyndare eller storebror. Men vi både vilja och kunna bliva till nytta med våra resurser av erfarenhet. Skansens nya, väl organiserade ritkontor kommer sannolikt för de många gammalgårdarnas och småmuseernas byggnadsproblem, liksom även i fråga om den nyss berörda vården av konst- och kulturhistoriskt värdefulla privatbyggnader i vårt land, att bliva till stort gagn. Åtminstone är det min varma förhoppning, att så skall ske.

Men låtom oss nu lämna *målen* för att i stället ett ögonblick dröja vid *medlen*. De heta människor och pengar. Det mänskliga materialet, de skolade arbetskrafterna finnas för närvarande i Sverige, mer kvalificerade än någonsin. Pengarna är det sämre med. Som det nu är, har ju Skansen försörjningsplikt gent emot Nordiska museet, Skansen skall finansiera en väsentlig del av museets tillvaro. Nog känns det hårt och nog är det lite orimligt, att exempelvis möjligheten att underhålla *denna* byggnads tak och väggar, att skaffa nya värmepannor, när de gamla äro förbrända, att göra rent på golven och bevaka samlingarna skall bero på om det regnar eller om solen skiner på

Skansen! Man brukar säga, att man inte lever av solsken och vackert väder, men det är faktiskt vad vi i Nordiska museet och på Skansen göra. Just nu inför utställningssommaren med dess stora besöksström och dess risker, bl. a. för stöld och skadegörelse, ha vi måst vidtaga en del säkerhetsåtgärder här i museibyggnaden. Ha vi skaffat oss flera vakter? Nej, därtill ha vi inga pengar. Vi nödgas i stället, så ledsamt det än må vara, antagligen stänga till ett par av museets avdelningar och fördubbla bevakningen i andra för att öka säkerheten. Men detta är icke som sig bör. För att råda bot på museets nästan konstanta svårigheter att hålla det hela gående står vårt hopp till lotterimedlen, d. v. s. vi hoppas att efterhand kunna få lotteribidrag, ej som hittills avsedda blott till förbrukning, utan i stället till fondering, så att räntorna så småningom kunna trygga de oundgängliga kostnaderna för museets dagliga drift. Skulle sedan Skansens inkomster växa, vilket Gud give, då veta vi alltid var vi skola göra av överskottet! Kan det tänkas en vackrare och riktigare användning härför, än om Skansen i framtiden kunde med sina medel inköpa kulturhistoriskt värdefulla byggnadsverk ute i landet för att bevara dem på platsen, byggnadsverk, som nu i många fall bokstavligen stå och ruttna ned, därför att ingen vill eller kan taga vård om dem.

*

På femtioårsdagen brukar jubilaren hålla tal och tacka sina vänner och gynnare. Nordiska museet vill ej försumma denna plikt. Staten, som till lycka för museet vägrade att övertaga detsamma år 1880, har stött och hjälpt genom årliga anslag, till en början små, men nu ganska betydande, och har därtill under de senare åren lämnat lotterimedel i en utsträckning som Nordiska museet känner sig djupt tacksam och allvarligt förpliktigt inför. Stockholms stad har beviljat anslag till Skansens utveckling och förkovran och därtill under de tvenne sista åren jämväl bidragit till det vardande Stockholmskvarteret, en hjälp för vilken vi hysa varm och uppriktigt erkänsla. Samfundet Nordiska museets vänner, som nyligen firat sitt 10-årsjubileum, skänker årligen ett flertal dyrbara föremål och utgör genom sin existens en viktig garanti för museets förvärvsmöjligheter. Slutligen ha

vi alla de enskilda som nästan dagligen giva föremål, och framförallt den lilla grupp av personer som icke vilja undandraga sig ekonomiska offer för att sätta medel i händerna på ledningen till viktiga förvärv för Nordiska museet och Skansen — jag erinrar exempelvis om Skogaholms gamla vackra herrgårdsbyggnad, vars räddande och återuppförande uteslutande möjliggjorts genom storartad enskild offervillighet. Vad vore Nordiska museet utan dessa sina gedigna vänner, som vilja ej blott med ord, utan också i handling främja fosterlandets kulturminnesvård! Till dessa alla och envar, ingen nämnd och ingen glömd, riktar museet i detta ögonblick sitt djupt kända tack. Det förtroende till museets ledning och arbete, varom statens, kommunens och de enskildas gåvor vittna, är för oss en moralisk tillgång av oskattbart värde.

I denna återblickandets högtidstimme sända vi till sist ett tyst tack till de tusen och åter tusen hänsovna svenska män och kvinnor, vilkas verk och vila, vilkas gärning i form och färg, tro och tanke det blivit vår institutions lyckliga lott att få bevara och tolka för nutid och eftervärld.»

Efter talet sjöng hovsångerskan Marianne Mörner en hymn ur Vadstena klostrets sångskatt, en vallåt från Dalarna och en låt från Hälsingland.

Därefter överlämnades ur H. M. Konungens hand följande heders-tecken och belöningar:

till intendenten vid Nordiska museet, föreståndaren för dess högre-ståndsavdelning, fil. lic. Sigurd Wallin K. Vasaorden, 1:a klassen;

till fogden å Skansen Anders Eklund Vasamedaljen av guld, femte storleken;

till kamreraren vid Nordiska museets räkenskapskontor Harald Engwall Vasamedaljen av guld, femte storleken;

till kassörskan å Skansen fröken Frida Säfbom K. Patriotiska sällskapets guldmedalj av 3:e storleken;

till rustmästaren vid Nordiska museet Gustaf Persson samma medalj;

till stugvakten fru Katarina Johannisson K. Patriotiska sällska-

pets silvermedalj av 3:e storleken, varjämte samma medalj överlämnades

till textilvårdarinnan fru Signe Wennerlund,
till kanslivakten fru Maria Fransson,
till avdelningsvakten fru Brita Westerberg,
till avdelningsvakten fru Kerstin Nylén,
till kanslivakten fröken Daniels Brita Persdotter,
till kanslivakten fröken Anna Sjöbom,
till stugvakten fröken Smids Anna Andersdotter,
till postvaktmästaren Baltzar Bekkewold,
till parkarbetaren Erik Öhman,
till expeditionsvakten Karl Eriksson,
till eldaren Karl Lundström,
till expeditionsvakten Carl Höglund och
till smidesarbetaren Gustaf Bohman.

Sedan ett solo för violin, harpa och orgel förklingat, lämnade styresmannen följande redogörelse rörande till museet överlämnade eller utlovade gåvor:

»På denna sin högtidsdag har Nordiska museet glädjen och hedern få offentligöra följande till Nordiska museet och Skansen gjorda donationer.

Framlidne markisen Claes Lagergren har genom testamente av den 25 november 1927 till Nordiska museet skänkt Tyresö slott jämte ett större omgivande markområde, begränsat i söder av Saltsjön, samt omfattande bl. a. samtliga till slottet hörande park- och trädgårdsanläggningar ävensom Notholmen och Lilla Tyresö-Fiskarö. Med donationen följer i slottet befintligt bibliotek, autografer, brev och manuskript, mynt- och medaljsamling, silversamling, möbler och husgeråd, konstföremål av olika slag, förutom alla övriga inventarier. Jämlikt testamentet skulle markisinnan Mary Moore Lagergren äga nyttjanderätten till slottet i dess orubbade skick under sin livstid. Genom skrivelse daterad å Kungl. Svenska beskickningen i Rom den 17 april 1930 har emellertid markisinnan Lagergren till förmån för Nordiska museet avstått från denna henne enligt testamentet tillkommande rätt.

Markisen Claes Lagergren.

I och med denna storslagna donation har Nordiska museet kommit i besittning av ett av Sveriges förnämligaste herresäten med en osedvanligt naturskön belägenhet, med intressant historisk arkitektur och med rika samlingar av konst- och kulturhistorisk art. Det är för Nordiska museet en mycket stor heder att få emottaga en sådan gåva, vittnande ej mindre om den kärlek till det egna fosterlandet som ut-

Markisinnan Mary Moore Lagergren.

märkte denne märklige, under en väsentlig del av sitt liv i främmande land levande donator, än om hans djupa förtroende för Nordiska museets förmåga att handhava en dylik donation.

Då emellertid hans maka på ett storsinnat sätt avstått från sin nyttjanderätt till Tyresö och därjämte utfäst sig att överlämna en summa av 5,000 dollars årligen att utgå jämväl efter hennes frånfälle till bestridande av slottets underhåll, har donationen i Nordiska mu-

seets händer kommit att få ett dubbelt värde. Minnet av markisen och markisinnan Lagergren skall för alla tider förknippas med känslan av tacksamhet. Och Tyresö slott, uppvuxet i sex århundradens stormannakultur, vårdat, berikat och förskönat av den siste ägaren, skall, så hoppas vi, kunna bevaras som ett värdigt minnesmärke över en sentida grandseigneur.

För att möjliggöra räddandet av Skogaholms gamla fina herrgårdsbyggnad till Skansen har en insamling igångsatts, vars resultat tills dato utgör 72,303 kr. och 79 öre. Tack vare denna offervillighet har det blivit möjligt att nu igångsätta byggnadsarbetet. Nästa år, då vi hoppas att invigningen skall kunna äga rum, komma donatorernas namn, i den mån de själva medgiva detta, att offentliggöras.

Till förmån för det blivande Stockholmskvarteret å Skansen ha trenne större penningssummor blivit till museet överlämnade:

Grosshandlaren Gustaf Carlberg, själv infödd stockholmare och alltid varmt intresserad för sin hemstad, har överlämnat ett belopp av 20,000 kronor.

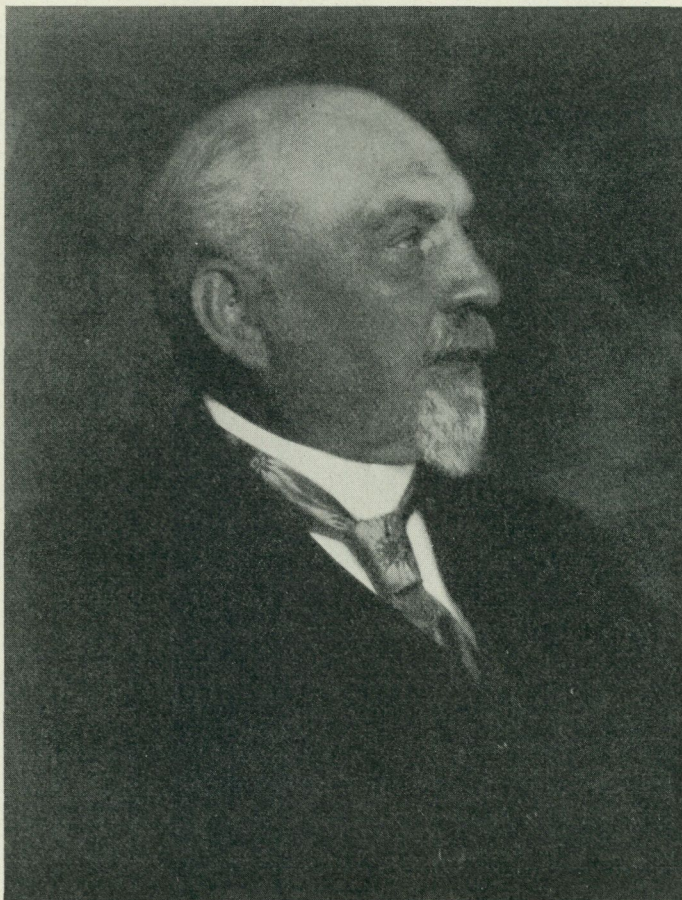
Två personer, vilka önska vara okända, ha till samma ändamål skänkt den ene 20,000 kronor, den andre 15,000 kronor.

Och just i dag har en person, som önskar vara okänd, överlämnat 500 kr. till inköp av en gammal Stockholmsbyggnad.

Stockholmskvarterets tillblivelse å Skansen, till vilket jämväl Stockholms stad lämnat bidrag, har härigenom bragts ett stort steg framåt.

I samband härmed får jag även meddela, att Typografiska föreningen i Stockholm överlämnat 500 kronor som grundplåt till ett blivande hus inom Stockholmskvarteret, ägnat åt boktryckeri och grafiska yrken. Denna gåva är för oss så mycket kärare som den kommer från arbetarna inom facket, vilka härigenom velat bevisa sitt stora intresse för åstadkommandet av en bland de hantverksinredningar, som vi just hoppas skola komma att i framtiden utgöra en av de viktigaste sidorna hos det blivande Stockholmskvarteret.

Med anledning av femtioårsjubileet överlämnades i förrgår 1,000 kronor av ingenjören C. O. Bäcklin att användas för ett värdigt

Grosshandlaren Gustaf Carlberg.

istandsättande av gården till Hazeliushuset å Skansen, vilket länge varit ett önskemål för oss.

Till alla dessa vidsynta givare frambär Nordiska museet sitt djupt kända tack.

Slutligen ber jag att med varm erkänsla få bekräfta mottagandet i dag av ett brev från en person, som tills vidare önskar vara okänd, ett brev som hade följande lydelse:

'Till Styresmannen för Nordiska museet och Skansen professor Andreas Lindblom.

Med anledning av Nordiska museets femtioårsjubileum i dag vill jag härmed bedja få bringa till Eder kännedom, att jag har för avsikt att, så snart jag hinner ordna den formella sidan av saken, överlämna hela min förmögenhet, f. n. uppgående till minst 100,000 kronor, såsom gåva till Nordiska museet för att bilda en fond, vars avkastning efter min död skall kunna användas för museets ändamål. Orsaken att jag önskar göra denna disposition, är det varma intresse varmed jag följt museets utveckling och arbete under de senaste åren, särskilt dess herrgårdsundersökningar och dess pedagogiska verksamhet i form av visningar och föreläsningar, belysande museets samlingar.'

Alla främjare av Artur Hazelius' verk, nämnda och onämnda, bringar Nordiska museet i dag genom mig uttrycket för sin stora, värdsamma tacksamhet, i lycklig förnimmelse av att ingen tillgång här i världen är större än vänners förtroende, förbundet med offervillighet.»

Ett postludium spelat på två orglar avslutade den högtidlighet, varmed Nordiska museet hugfäste sitt femtioårsjubileum.

*

Bland de många brev, skrivelser och telegram som ingingo med anledning av dagen, må tvenne citeras.

Vereeniging: Het Nederlandsch Openluchtmuseum gevestigde te Arnhem, m. a. o. det berömda friluftsmuseet i Holland, Skansens förnämligaste dotterskapelse i Europa, skrev (på svenska!): »Styrelsen och Direktionen för det Nederländska friluftsmuseet ber ännu att få framföra sina varma lyckönskningar med anledning av denna högtidliga minnesdag. Vi glädja oss mycket åt att det har lyckats Eder i dessa 50 år uppföra museet till sådan höjd, att det icke endast blivit till gagn för Edert land men också att man utom Edra landsgränser lovordar detsamma i högsta grad.

Vi glädja oss lika mycket över det generösa sättet varpå Edra landsmän betygat deras intresse i Edert arbete.

Måtte Nordiska museet och Skansen även i framtiden på samma sätt blomstra och utvidgas som i det gångna halvsekle, till fromma

för Edert lands allmänna kulturella utveckling, till beröm för de frejdade män, som tillägna dem sina bästa krafter.»

Två av Nordiska museets forna tjänstemän, numera professorn Axel Romdahl, Göteborg, och hans maka Gudrun Romdahl, född Biller, telegraferade:

*Höj din krona, Vårdträd. Låt oss lyssna ur dess sus
Fädrens liv och död och dunkla drömmar!*
